

Z OBSAHU

- Jak vypadá český rámec kvalifikací
- Výsledky projektu Matematika s chutí
- Evropská síť ReferNet umožňuje srovnání
- Velká Británie: „revoluce“ v učebních oborech

všeobecné
odborné
umělecké
jazykové
celoživotní

1/2014

vzdělávání

ČTVRTLETNÍK NÁRODNÍHO ÚSTAVU PRO VZDĚLÁVÁNÍ

UNIV 3 POMÁHÁ ŠKOLÁM I NEZAMĚSTNANÝM

Na dvoudenní konferenci, která se uskutečnila 18.–19. února v Olomouci, se jednalo o nových trendech vzdělávání dospělých na školách pracujících v projektu UNIV 3 a o benefitech, které právě výuka dospělých školám přináší.

Konference se zaměřila na celoživotní vzdělávání v potravinářských a gastronomických kvalifikacích. Zúčastnili se jí zástupci z více než třiceti středních odborných škol jedenácti krajů ČR. Projekt ministerstva školství UNIV 3 systematicky podporuje střední školy v rozvoji nabídky kurzů celoživotního vzdělávání. Vzdělávání dospělých školám umožňuje využít personální i materiální kapacity v době úbytku žáků. V projektu UNIV 3 se připravuje celkem 350 modulových rekvalifikačních programů, které budou posláze ve společné databázi k dispozici všem subjektům poskytujícím rekvalifikační vzdělávání.

Celkem se s prvními účastníky (kteří mají účast zdarma) uskuteční též 600 pilotních kurzů pro ověření různých profesních kvalifikací. „UNIV 3 pomáhá lépe školu a její nabídku ‘prodávat’ směrem k veřejnosti,“ pochválil přínosy projektu např. ředitel SOŠ obchodu a služeb „Štursovka“ v Olomouci PhDr. Ladislav Pochyla. Podle Martina Sychy z ministerstva školství je problém, že veřejnost v ČR stále není o možnostech dalšího vzdělávání systematicky informována a není ani příliš motivována. „Budeme se snažit přispět k vyšší informovanosti,“ slíbil za ministerstvo Sycha.

Zoja Franklová

Sídlo NICM v Praze 1, Na Poříčí 1035/4

PROČ SE ŠTARAT O NADANÉ...

Často se uvádí, že nadaných jsou v populaci dvě až tři procenta. Ze solidních zahraničních výzkumů vyplývá, že kdyby měly všechny děti potřebné podmínky pro svůj rozvoj, dokázalo by 20–25 % z nich vyniknout v nějaké oblasti. To znamená, že ti, se kterými se jako s nadanými počítá, tvoří jen „špičku ledovce“ a naprostá většina potenciálně nadaných zůstává neidentifikována a není patřičně rozvíjena.

Víc v článku předsedkyně Společnosti pro talent a nadání Evy Vondrákové na str. 5

DĚTI NEBAVÍ ČTENÍ

V průzkumu žáci uvedli jako své nejoblíbenější knihy dobrodružné, humorné, komiksy a detektivky. Učitelé v hodinách ale nejraději pracují s pohádkami, dobrodružnými, humornými a vzdělávacími knihami. Největších procentuálních rozdílů mezi žáky a učiteli dosahuje žánr pohádka, který má v oblíbenosti přibližně 23 % žáků, ale v hodině s ním pracuje více než 74 % učitelů. Co žáci často vyhledávají a učitelé naopak nevyužívají, je žánr horor a detektivka. Přitom nejlepších výsledků v testu dosahují právě čtenáři sci-fi, fantasy a detektivek.

Podrobněji o čtenářství – str. 10.

ROZŠÍŘUJEME SLUŽBY PRO MLADÉ

PhDr. Helena Úlovcová, náměstkyně ředitele NÚV

Od října minulého roku je součástí NÚV také Národní informační centrum pro mládež (NICM – www.nicm.cz), které dříve patřilo k Národnímu institutu dětí a mládeže. Toto nové pracoviště umožnilo Národnímu ústavu pro vzdělávání, aby rozšířil své služby nejen pro mladé lidi, ale také pro ty, kteří se jim profesně věnují. NICM poskytuje informace ze všech oblastí dotýkajících se života mladých lidí a usnadňuje tím řešení nejrůznějších situací každodenního života spojených s jednáním na úřadech, s řešením problémů v oblasti bydlení, financí, sociálního zabezpečení. V NICM najdou mladí lidé nejen informace o možnostech vzdělávání a práce v ČR i zahraničí, ale také zajímavé údaje o volnočasových aktivitách a cestování. Centrum vystavuje slevové karty ISIC, ITIC a ALIVE, pořádá besedy, přednášky a workshopy, nabízí možnost přečíst si noviny a časopisy či zdarma získat aktuální číslo studentského časopisu EASY. Mladí lidé mohou v NICM bezplatně využívat i audio a video střížnu a grafické studio nebo v jeho prostorách vystavit svá díla a pozvat přátele na vernisáž. Služby se neomezuje pouze na Prahu, NICM totiž metodicky pomáhá také informačním centrům pro mládež, která působí v regionech.

Začlenění Národního informačního centra pro mládež do Národního ústavu pro vzdělávání má svou logiku. Již v minulosti probíhala spolupráce v oblasti kariérového poradenství. NUV tradičně zpracovává informace z oblasti vzdělávání a trhu práce, které žáci potřebují pro své rozhodování o budoucí profesi a k ní vedoucí vzdělávací dráze. V současnosti se nám daří – díky zapojení pracovníků informačních center pro mládež v krajích, které NICM metodicky řídí – více přibližovat potřebné informace mladým lidem. Konkrétně vzděláváme pracovníky informačních center ve využívání Informačního systému o uplatnění absolventů škol na trhu práce (www.infoabsolvent.cz). Zlepšuje se tak dostupnost a rozšiřuje spektrum služeb kariérového poradenství.

Pokračování na str. 2

ROZŠÍŘUJEME SLUŽBY PRO MLADÉ

Pokračování ze str. 1

Další významnou oblastí spolupráce je sdílení informací o využívání evropských nástrojů na podporu mobility mladých, mezi něž patří také Europass a Národní soustava kvalifikací. V prvním případě se zájemci dozvědí, jak si opatřit soubor dokladů o vzdělání, osobních kompetencích, jazykových dovednostech, odborné kvalifikaci a pracovních zkušenostech, které poskytnou zaměstnavatelům a vzdělávacím institucím přehledně informace o jejich držitelích (více na www.europass.cz). Ve druhém případě získají informace o perspektivních kvalifikacích, o které mají zaměstnavatelé zájem, a zároveň se dovědí, jak dosáhnout na základě zkoušky uznání svých dovedností (www.narodnikvalifikace.cz, www.vzdelavaniaprace.cz).

Díky Národnímu informačnímu centru pro mládež mohou mladí lidé v NÚV najít opravdu široký okruh různorodých informací a poznatků, které pro ně budou znamenat pomoc při studiu a inspiraci v osobním životě.

Helena Úlovcová

DODATKY K OSVĚDČENÍ

Střední školy, které si do poloviny března 2014 objednaly Europass – dodatky k osvědčení pro své absolventy, si je od začátku dubna mohou v databázi Europassu stahovat ve formátu pdf a následně vytisknout. Dodatek k osvědčení je jedním z dokumentů Europassu, který mohou zdarma obdržet absolventi škol spolu s vysvědčením o závěrečné zkoušce, výučním listem a vysvědčením o maturitní zkoušce, a to v českém a jednom cizím jazyce (angličtině, němčině nebo francouzštině) podle výběru držitele. Dodatek k osvědčení usnadňuje pochopení významu osvědčení a jeho uznání doma i v zahraničí, využijí ho proto zejména uchazeči o brigádu, stáž nebo práci. Loni vydalo svým absolventům dodatek k osvědčení téměř 600 škol a obdrželo jej skoro 65 tisíc absolventů škol. Více informací najdete na www.europass.cz.

Lucie Šnajdrová

POSPOLU NABÍZÍ WORKSHOPY

Rádi bychom vás pozvali na workshopy organizované NÚV v rámci projektu Pospolu. Jejich cílem je zajistit co nejširší zpětnou vazbu od odborné veřejnosti ke vznikajícím modelům spolupráce škol a firem. Účastníci budou mít možnost vyměnit si zkušenosti s praktickým vyučováním v reálném pracovním prostředí. Od března do konce roku 2014 proběhne celkem 30 workshopů pro všechny skupiny oborů vzdělání, a to v Praze a v Brně. Zájemci se mohou přihlásit na adrese: <http://customer.bnvconsulting.com/registrace/>

Eva Rathouská

PROGRAMOVÉ PROHLÁŠENÍ VLÁDY ČR

Dne 12. února 2014 schválila vláda Bohuslava Sobotky na svém jednání Programové prohlášení vlády České republiky. Zde jsou části, které se týkají vzdělávání a vědy.

Mezi prioritami vlády je tento bod:

Rozvoj kvalitních a všeobecně dostupných veřejných služeb v oblasti školství, zdravotnictví, sociálního systému, dopravy a bezpečnosti. Všeestrannou podporu vzdělání, vědy, kultury a sportu.

Resortní priority:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Vzdělávání je základním pilířem vládní politiky. Vláda proto připraví dlouhodobou strategii jeho rozvoje a bude usilovat o její podporu napříč politickým spektrem i odbornou veřejností. Bude ustavena Národní rada pro vzdělávání jako platforma pro odbornou diskusi, formulování klíčových směrů rozvoje vzdělávací soustavy a řešení aktuálních otázek ve školství. Všechny níže uvedené kroky budou doprovázeny důrazem na zvyšování kvality vzdělávání na všech stupních a zlepšením přípravy učitelů ve spolupráci s pedagogickými fakultami.

Vláda zajistí systémovou podporu předškolního vzdělávání. S využitím evropských fondů a nově vzniklého národního fondu poskytne obcím prostředky na vytvoření dostatečné kapacity mateřských škol a základních škol. Zavede poslední rok předškolního vzdělávání jako povinný.

Ministr školství, mládeže a tělovýchovy
Marcel Chládek (ČSSD)

Vláda změní systém financování regionálního školství a podpoří technické a učební obory tak, aby vzdělávací systém více odražel potřeby trhu práce. Vláda obsahově i finančně bude stabilizovat státní maturity a u konkrétních učňovských oborů zavede mistrovské zkoušky.

Vláda vypracuje analýzu vysokoškolské legislativy a v návaznosti na to předloží návrh změn. Bude garantovat bezplatné vysokoškolské vzdělání na veřejných a státních

vysokých školách – nezavede školné ani zápisné.

Vláda zavede efektivní kariérní řád pro učitele s jasnou motivační vazbou na jejich ohodnocení od roku 2015. Zároveň bude usilovat o postupné zvyšování prostředků na mzdy pedagogických a nepedagogických pracovníků i na modernizaci škol a jejich vybavení.

Vláda se zasadí o transparentní financování sportu, stanoví kritéria pro veřejnou podporu mezinárodních sportovních akcí v České republice a předloží zákon o podpoře sportu.

Věda, výzkum a inovace

Vláda podpoří vyvážené a efektivní řízení vědy, výzkumu a inovací (VaVal) tak, aby jejich výsledky jako celku přispívaly ke společenskému a hospodářskému rozvoji České republiky a byly dlouhodobě udržitelné. Zohledněny budou rovněž nové rostoucí obory z oblasti digitální ekonomiky a kulturních a kreativních průmyslů.

Vláda tak učiní především prostřednictvím posílení kvality řízení VaVal a posílením motivace pro využívání výsledků VaVal ze strany soukromého i veřejného sektoru. Dále vláda zohlední důležitou roli společenskovo-vědních oborů jako zdroje znalostí a reflexe pro společenský a hospodářský rozvoj České republiky.

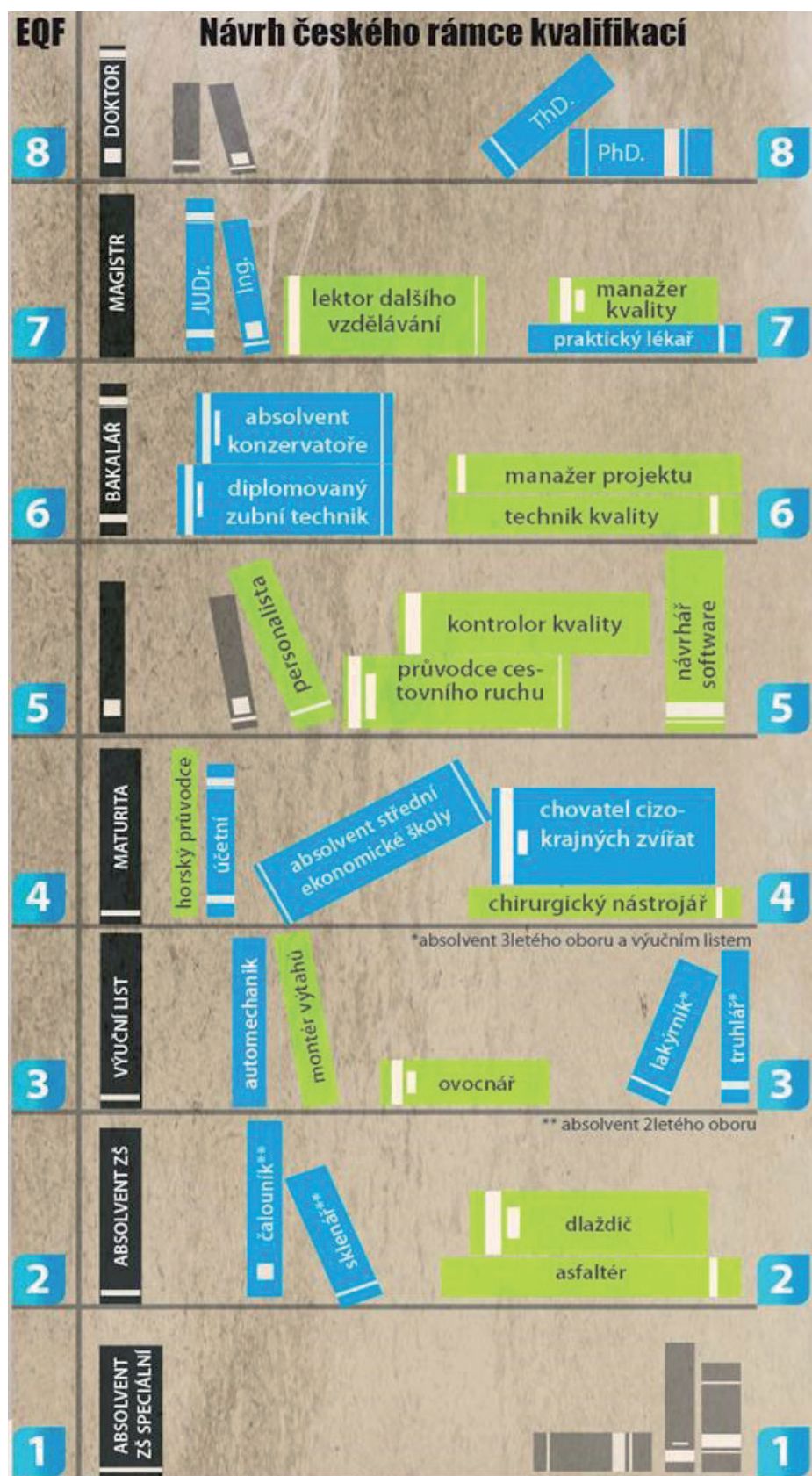
Vláda vytvoří podmínky pro změnu hodnocení a financování výzkumných institucí a projektů v kontextu jejich reálného přínosu k rozvoji České republiky. Především sníží závislost základního výzkumu na účelovém financování a omezí výhody plynoucí z rozsahu na úkor kvality.

Vláda se zasadí o zvýšení kvality VaVal a zlepšení přispívání VaVal k dlouhodobé prosperitě České republiky, zejména zlepšením činnosti Rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace, vytvořením podmínek pro mobilitu pracovníků VaVal a doktorandů, posílením těch doktorských oborů, které mají vazbu na potřeby hospodářství v oblasti aplikovaných oborů.

Vláda bude zvyšovat systematickou podporu pro zapojování českých výzkumných pracovišť a podniků do mezinárodních projektů bilaterálních i projektů Evropské unie (včetně ERA), bude podporovat aplikovaný výzkum, včetně společenskovo-vědního – např. definováním a zvýšením počtu programů aplikovaného výzkumu, důslednou prací s prioritami VaVal, podporou funkčních zařízení pro transfer technologií a podporou aplikační sféry včetně vhodných modelů využívání venture kapitálu.

ČESKÝ RÁMEC ODPOVÍDÁ EVROPSKÉMU

V České republice vzniká i v rámci projektu NCP EQF 2012–2013 v poslední době český rámec kvalifikací, který zahrnuje všechny typy kvalifikací v dané zemi, tj. kvalifikace udělované v odborném, všeobecném a vysokoškolském vzdělávání i kvalifikace získávané na základě uznávání předchozího učení. Úrovně návrhu českého rámce kvalifikací přitom odpovídají úrovním Evropského rámce kvalifikací (EQF). Národní rámce kvalifikací pomáhají zpřehlednit systém národních kvalifikací. Česká republika má k úrovním EQF přiřazeny kvalifikace z počátečního vzdělávání a profesní kvalifikace získané v rámci Národní soustavy kvalifikací. Pro zařazení kvalifikací k rámcům je důležité to, co člověk umí, čemu rozumí a co je schopen vykonávat, tedy výsledky učení. Více informací najdete na www.eqf.cz. Na obrázku je ukázáno třídění kvalifikací (knih) do jednotlivých úrovní českého i evropského rámce kvalifikací, a to jak kvalifikací získaných ve formálním vzdělávání (modré knihy), tak profesních kvalifikací v Národní soustavě kvalifikací (zelené knihy).

SOUTĚŽ ODBORNÝCH PRACÍ UČŇŮ

NÚV vyhlašuje ve spolupráci s Hospodářskou komorou ČR už třetí ročník soutěže samostatných odborných prací (SOP).

Soutěž se týká těchto oborů: Jemný mechanik – hodinář, Cukrář, Montér suchých staveb, Včelař, Podkovář a zemědělský kovář, Kuchař – číšník, zaměření pohostinství, Kuchař – číšník, zaměření kuchař, Kuchař – číšník, zaměření číšník, Operátor skladování, Kadeřník, Umělecký kovář a zámečnický, pasíř, Umělecký keramik.

Zúčastnit se může každá škola, která vyučuje některý z daných oborů a která při závěrečných zkouškách využívá jednotné zadání. Pro účast v soutěži škola zašle poštou jednu až tři soutěžní práce za každý z oborů vzdělání, v němž se bude chtít soutěžit. Měla by je odeslat s označením „Soutěž SOP“ do 31. 5. 2014 na adresu NÚV, Weilova 6, 102 00 Praha 10.

Vyhodnocení zaslaných prací provede odborná komise složená ze zástupců sociálního partnera Hospodářské komory ČR a zástupců autorských týmů pro tvorbu příslušných jednotných zadání. Posuzován bude zejména odborný přínos, inovativní přístup, zajímavě pojaté vlastní zpracování daného tématu, grafické zpracování, dodržení všech bodů zadané osnovy.

Samostatné odborné práce jsou novým prvkem při závěrečných zkouškách. Žáci je zpracovávají během 2. pololetí a obhajují je při závěrečné zkoušce. Mohou přitom ukázat, že pronikli do určité odborné problematiky, umějí pracovat s informacemi a dokáží prezentovat výsledky své práce. Například v oboru Kuchař – číšník mohou žáci dostat za úkol popsat, jak by uspořádali rodinnou oslavu nebo jaké menu by připravili pro hosty, kteří nejedí maso. V oboru Kadeřník může být tématem třeba slavnostní účes.

Soja Franklová

VELETRH FIKTIVNÍCH FIREM

V areálu pražského Výstaviště proběhl ve dnech 17. 3. – 19. 3. 2013 jubilejní dvacátý mezinárodní veletrh fiktivních firem. Jde o jeden z největších veletrhů fiktivních firem v Evropě – letos se zde představilo 142 firem z 10 evropských zemí.

JAZYKY PRO NEJMENŠÍ

British Council ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání a Goethe institutem v Praze uspořádal dne 18. 3. 2014 pod záštitou MŠMT celostátní konferenci Jazyky pro nejmenší. Konference se pokusila shrnout důležité kroky v oblasti rané výuky jazyků. Byla určena především vyučujícím cizích jazyků v předškolním vzdělávání a v prvních ročnících základního vzdělávání. Na konferenci vystoupila s prezentací i zástupkyně British Council Jennifer Potts. Účastníci konference referovali o způsobech rané výuky jazyků a zvažovali její klady i zápory pro rozvoj dětského intelektu.

Red.

NOVÉ PUBLIKACE NÚV

POTŘEBY ZAMĚSTNAVATELŮ A PŘIPRAVENOST ABSOLVENTŮ ŠKOL – ŠETŘENÍ V TERCIÁRNÍM SEKTORU – 2014

Publikace obsahuje výsledky dotazníkového šetření zaměstnavatelů z terciární sféry. Věnuje se hodnocení kompetencí potřebných pro práci v terciéru z pohledu zaměstnavatelů, včetně identifikace klíčových kompetencí, na které by se školy měly ve vzdělávání více zaměřit nebo jejichž význam podle zaměstnavatelů ještě poroste. Dále analýza shrnuje kritéria a faktory, které mají vliv na přijetí či nepřijetí absolventů škol. Nechybí ani názory zaměstnavatelů v terciéru na situaci v nedostatkových a perspektivních profesích a jsou zde také informace o spolupráci zaměstnavatelů se školami a o jejich očekávání od školské sféry. Některé výsledky jsou podrobněji členěny podle odvětví a podle velikosti firmy. Materiál byl zpracován v rámci projektu VIP Kariéra II – KP a tematicky i obsahově navazuje na obdobnou publikaci vydanou v roce 2006.

KREATIVITA A PODNIKAVOST VE VZDĚLÁVÁNÍ Z POHLEDU KARIÉROVÉHO PORADENSTVÍ

Publikace je věnována kreativitě a podnikavosti, přičemž na tyto kompetence nahlíží z perspektivy kariérového poradenství, které je vnímá jako jedny ze základních klíčových kompetencí a dovedností pro řízení vlastní kariéry. První část publikace se věnuje teoretickému vymezení pojmů kreativita a podnikavost a tomu, jak je popisují české kurikulární dokumenty. V další části publikace je prezentován nový směr kariérového poradenství, tzv. kreativní kariérové poradenství, které je chápáno jako nevyhnutná reakce na rychle se měnící trh práce a požadavky kladené na jeho účastníky. Třetí oblastí, které je v publikaci věnována pozornost, je představení současné situace na poli vzdělávání k podnikavosti a kreativitě v České republice a také stručné zmapování inspirativních tuzemských i zahraničních projektů, vzdělávacích programů a iniciativ, které se touto problematikou zabývají.

SYSTÉM ECVET POMÁHÁ STUDENTŮM PŘI MOBILITÁCH

Evropský systém pro přenos kreditů v odborném vzdělávání – ECVET je možné využít při mobilitách na národní i mezinárodní úrovni. Nabízí totiž způsob, jak srozumitelně, pomocí výsledků učení popsat kompetence, které získají žáci během stáže. Principy ECVET spočívají ve vzájemné dohodě vysílající a přijímající organizace o tom, co se má žák během stáže naučit a jak budou jeho výsledky hodnoceny.

Na národní úrovni lze prvky ECVET využít při praxích žáků či stážích učitelů na pracovištích firem a podniků. Tím se zabývá projekt Pospolu – Podpora spolupráce škol a firem v odborném vzdělávání. Praxe a stáže umožňují žákům a učitelům získat nové dovednosti v jejich oboru, např. na jiném pracovišti, prací s jinými typy strojů a zařízení nebo modernějšími technologiemi, softwarem či vybavením. Partnerem může být kromě podniku tedy i škola, která nabídne svůj materiální či personální potenciál jiným školám. Cílem je, aby se v obou případech jednalo pokud možno o vzdělávací nadstandard, který žáka či učitele obohatí o nové kompetence.

Principů ECVET využívá nový program Erasmus+ a další projekty

Nový program Erasmus+ umožní mimo jiné i žákům středních škol vyjet do zahraničí a rozvíjet jejich jazykové, ale především odborné dovednosti. Erasmus+ klade důraz zejména na kvalitu odborných stáží. Žáci tak mají možnost získat hlavně praktické odborné dovednosti, které jim zjednoduší vstup na trh práce, ať už u nás, či v zahraničí. Přestože české školy už mají zkušenosti s projekty mobilit, nedosahujeme zatím cíle Evropské komise, podle níž by do roku 2020 mělo 6 % žáků v odborném vzdělávání vyjet na zahraniční stáž.

Erasmus+

Program Erasmus+ platí od roku 2014 do roku 2020, zastřešuje všechny programy, jako jsou Comenius, Erasmus, Erasmus Mundus, Leonardo da Vinci, Grundtvig i sportovní aktivity. Díky celkové sumě 14,7 bilionů EUR budou moci zhruba 4 miliony mladých (13 – 30 let) získat zahraniční zkušenost během studijních či pracovních stáží, dobrovolných nebo sportovních aktivit. Více na www.dzs.cz/cz/erasmus-plus.

Školy a podniky, které budou o grant žádat, mohou využívat již existující evropské nástroje, jako jsou právě ECVET a Europass. V rámci systému ECVET tak spolupracující školy a podniky vytvoří tzv. jednotku výsledku učení, která například pomocí praktických úkolů definuje, co se žák má během praxe v zahraničí naučit. Tato jednotka výrazně usnadňuje hodnocení i uznání získaných dovedností a vzájemné porozumění všech aktérů – tedy škol, podniků, ale i samotných žáků a jejich rodičů.

Absolvované jednotky a získané dovednosti mají pak absolventi zapsané v osobních záznamech a mohou tak kdykoliv, například při pracovním pohovoru, předložit důvěryhodný záznam o dovednostech získaných v zahraničí. Zahraniční stáž si mohou absolventi zaznamenat do dokladu Europass-mobilita. Při tvorbě jednotek výsledků učení mohou školy využít vzorové přílohy k Dohodě o obsahu a rozsahu odborné praxe či výcviku (ke stažení na www.projektpospolu.cz/ecvet).

Lucie Šnajdrová

NADANÍ ŽÁCI NARÁŽEJÍ NA NEPOCHOPENÍ

Otázka pro Evu Vondrákovou, zakladatelku a předsedkyni Společnosti pro talent a nadání:

S jakými problémy se nadaní žáci nejčastěji setkávají?

Některé nadané děti ve školách narážejí na nepochopení, a to je psychicky ničí. Vytvoří se dojem, že jde o dítě nepřijemné, problémové, také známky dostává špatné, přestože je inteligentní. Má jiný způsob uvažování, často na vyšší úrovni, ale některé školy nesnesou, když projevuje odlišné názory. Vzniká tak uzavřený kruh, který se snažíme řešit tím, že pro daného žáka hledáme otevřenější a demokratičtější školu, tam obvykle pookřeje, často se i úplně změní. Záleží opravdu na duchu školy, na tom, jestli se v žácích snaží podporovat jejich schopnosti.

Například před lety jsem se setkala se žákem, který byl inteligentní, sečtělý, byla radost s ním mluvit, ale z češtiny dostal v deváté třídě čtyřku, protože mu kvůli skryté dyslexii nešly diktáty. Nastoupil tedy do učňáku, ale byl tam tak nešťastný, že uvažoval o sebevraždě. Pak se oklikou přece jenom dostal na průmyslovku, ze které šel na FAMU a stal se z něj špičkový zvukař. Pro takové děti svou práci dělám a mrzí mne, že učitelé nemají příliš velký zájem o kurzy, které by jim pomohly lépe pracovat s nadanými dětmi. Zdá se jim, že jde o jedno z dalších školení, které k ničemu nevyužijí.

Joza Franklová

Podrobněji na další straně

ilustrační foto

PROČ SE STARAT O NADANÉ A KOLIK JICH VLASTNĚ JE

Nadaní nejsou homogenní skupina. Nejsou ani jen bezproblémoví, ani jen k životu nepoužitelní géniové, i když bychom jich pár z obou zmíněných skupin našli.

Často se uvádí, že nadaných jsou v populaci dvě až tři procenta. Ze solidních zahraničních výzkumů vyplývá, že kdyby měly všechny děti potřebné podmínky pro svůj rozvoj, dokázalo by 20–25 % z nich vyniknout v nějaké oblasti (jak uvádí např. britská psycholožka Joan Freeman v publikaci *Educating the Very Able* – volně ke stažení na www.joanfreeman.com). To znamená, že ti, se kterými se jako s nadanými počítá, tvoří jen „špičku ledovce“ a naprostá většina potenciálně nadaných zůstává neidentifikována a není patřičně rozvíjena.

Důsledky nedostatečné péče o nadané fundovaně vyjádřila izraelská psycholožka Erika Landau, zakladatelka Institutu pro nadané a talentované děti v Tel Avivu: „Mnoho nadaných a talentovaných dětí, jestliže se jim nedostává odpovídající podpory, upadá a nerozvíjí své nadání, které by je mohlo dovést k vědeckým objevům, umělecké tvorbě, umožnilo by jim stát se vůdčími osobnostmi nebo prostě jen šťastnými lidmi, s přiměřenou sebedůvěrou. Ignorováním talentů ztrácí i společnost. Ztrácí tvořivé vůdčí osobnosti ve vědě, umění, politice a získává frustrované odpadlíky ze škol, společnosti, veřejného života a někdy i ze života vůbec.“

Kdo se o vzdělávání nadaných zajímá

- politici, kteří chtějí vybudovat prosperující společnost – tak začal zájem o studium nadaných na počátku existence USA a takto se z rybářské vesnice stala jedna z nejúspěšnějších ekonomik světa – Singapur;
- rodiče, kteří na základě zkušeností se vzděláváním dětí iniciovali změny v legislativě a vzdělávání nadaných ve svých zemích (například Nizozemsko, Německo, Velká Británie, poslední dobou i Francie);
- vědci, kterým dělá starost nedostatek uchazečů o studium zejména přírodovědných a technických oborů, neboť o to méně mezi nimi bude i mimořádných talentů, schopných posunout hranice poznání dále;
- zaměstnavatelé, kteří navzdory nezaměstnanosti obtížně hledají odborníky na některé kvalifikované profese;
- učitelé, kterým záleží na tom, aby se co nejlépe rozvíjeli všichni jejich žáci – tedy i nadaní;
- nadaní studenti, hledající vzdělávání, které by pro ně bylo opravdu přínosné.

Péče o nadané ve světě

Pro prosperující společnosti je charakteristické, že věnují velkou pozornost kvalitě vzdělávání a poskytují systematickou péči i nadaným. Například formou zákona o vzdělávání nadaných, který mají zvlášť vedle školského zákona v Jižní Koreji, nebo

kvalitní individualizovanou péčí, zohledňující specifické vzdělávací potřeby a jim odpovídající výuku každého žáka, jako např. na Novém Zélandu a ve Finsku. Ač jsou mezi některými zeměmi výrazné kulturní odlišnosti, všem záleží na tom, aby systém péče o nadané přinášel výsledky, které by se projevily v rostoucí úrovni společnosti. Ukazuje se, že také v péči o nadané Evropa zaostává za mimoevropskými zeměmi, které se prudce rozvíjejí. Tento fakt konečně zvedl zájem EU o tuto problematiku, účinně podněcovaný Evropským centrem talentu v Budapešti. Zakladatel tohoto centra, současný prezident ECHA, prof. Péter Csermely, inicioval před patnácti lety v Maďarsku vytvoření systému podpory nadaných žáků, motivovaných pro vědu.

Česká republika zaostává

Systém podpory nadaných žáků v České republice sice také existuje, ale do funkčnosti má daleko. Problematika nadaných dětí je obsažena ve vyhlášce společně s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, ale po její novelizaci už tam není řečeno, jak podporu nadaných realizovat. Chybí také dostatečná finanční podpora, bez které žádný systém nemůže fungovat. Systém by měl obsahovat hlavně povinné vzdělávání učitelů, aby měl každý pedagog určité minimum a kromě toho by měli být na školách specialisti s větším vzděláním.

Také by bylo dobré, kdyby v každém regionu působil koordinátor péče o nadané žáky, podstatně by se měla zlepšit také informovanost. Systém nemá smysl, dokud lidé nebudou vědět, proč to mají dělat. Často se setkáváme s otázkou, zda mají být nadaní žáci integrováni, nebo se jim má dostat speciální péče. Ideální ale je, když existují různé možnosti, aby každé dítě našlo, co mu sedí. A žádné řešení nemá jít na úkor jiných, což se bohužel stává, hlavně když není dost peněz.

Eva Vondráková

Společnost pro talent a nadání, její činnost a mezinárodní spolupráce

STaTn byla založena ve školním roce 1988/89 jako československá pobočka mezinárodní společnosti ECHA (Evropská rada pro talent a nadání, jejich výzkum a rozvoj). Později se stala členem WCGTC (Světové rady pro nadané a talentované děti). Spolupracuje s dalšími zahraničními institucemi, aktivně se zúčastňuje významných evropských konferencí i pracovních setkání NATO-UNESCO.

K HLAVNÍM OBLASTEM ČINNOSTI PATŘÍ SETKÁNÍ S ODBORNÝM PROGRAMEM:

- Pracovní dny STaTn – většinou celodenní semináře pro odborníky a rodiče nadaných dětí. Konají se od roku 1989.
- Klub rodičů a učitelů – setkání s odborníky zaměřená na výchovu a vzdělávání nadaných dětí se konají 1x měsíčně od roku 1994.
- Konference STaTn s mezinárodní účastí – dvoudenní přehled nejdůležitějších problémů z praxe u nás a světových aktualit, významných i pro ČR.
- STaTn ve spolupráci se vzdělávacím zařízením Newton Center organizuje 48hodinový kurz pro učitele: Práce s nadanými a mimořádně nadanými dětmi a žáky, akreditovaný MŠMT.

ZAJÍMAVÉ KONFERENCE O NADANÝCH:

- 10. – 11. dubna 2014: Synergia nadania, talentu a tvorivosti ako faktor úspešného rozvoja spoločnosti. Místo konání: hotel THERMA v Dunajskej Strede pri Bratislave. <http://www.smnd.sk/main/node/3216>
- 22. dubna 2014: Učíme nadané žáky II. Druhá pracovní konference s mezinárodní účastí. Pořádá Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, Ostrava. <http://pdf.osu.cz/kpg/index.php?id=11633>
- 8. – 10. května 2014: Towards a European Talent Support Network International Conference and European Talent Day, EUTC Budapešť. <http://www.talentcentrebudapest.eu/content/towards-european-talent-support-network-international-conference-and-european-talent-day>
- 7. – 10. července 2014: Excellence in Education 2014. The Creativity – Innovation Challenge. ICIE Paříž. <http://www.paris.icieconference.net/>
- 7. – 20. září 2014: Re:thinking giftedness – giftedness in the digital age. Konference Lublaň. <https://www.echa2014.info/>

REFERNET UMOŽŇUJE SROVNÁNÍ MEZI EVROPSKÝMI STÁTY

Síť ReferNet byla založena v roce 2002 Evropským střediskem pro rozvoj odborného vzdělávání a přípravy (Cedefop). Jejím úkolem je poskytovat členským státům, sociálním partnerům a asociovaným zemím (Norsku a Islandu) kvalitní informace o vývoji v odborném vzdělávání, rozvoji lidských zdrojů a fungování vzdělávacích systémů. Za tímto účelem bylo v každé členské zemi EU založeno národní konsorcium skládající se z institucí aktivních v oblasti odborného vzdělávání, které vede národní koordinátor. Česká republika je členem sítě ReferNet od roku 2004. Na pozici národního koordinátora se po dvou letech střídá Národní vzdělávací fond a Národní ústav pro vzdělávání. Projekt ReferNet je financován Cedefopem a spolufinancován z národních zdrojů (MŠMT). O fungování ReferNetu jsme hovořili s Martinou Kaňákovou, která je jeho národní koordinátorkou za NÚV.

ZPRÁVY, KTERÉ PŘIPRAVUJE REFERNET:

- Národní zpráva o odborném vzdělávání v ČR (1x ročně)
- Podrobné zprávy na konkrétní témata
- Zprávy o politice odborného vzdělávání
- Krátké zprávy o dění v odborném vzdělávání

Za Českou republiku se střídají dva koordinátoři – není to komplikace?

S Národním vzdělávacím fondem se střídáme na základě smlouvy, kterou jsme uzavřeli v roce 2004. Využíváme různé gesce obou klíčových partnerů a polí, na kterých působí. NÚV má na starosti odborné vzdělávání v celé jeho šíři, vzdělávací koncepce a politiky a NVF zase spíše lidské zdroje, předvídání kvalifikačních potřeb a vzdělávání dospělých. Proto je logické, že se obě instituce střídají v roli národního koordinátora. Přitom se nedá mluvit o nějakém administrativním zatížení nebo komplikacích, naopak to každé z institucí může odlehčit v době, kdy aktivity řídí ta druhá organizace. Zprávy, které vytváříme pro ReferNet, jsou stále náročnější a není snadné editovat výsledné texty tak, abychom se strefili do zadání Cedefopu. Střídání je dobré i z toho hlediska, že každá organizace má trochu jiný pohled a navzájem se doplňujeme.

Jaké zprávy či informace se pro ReferNet připravují?

Některé zprávy jsou v historii ReferNetu stálými, třeba Odborné vzdělávání v Evropě – národní zpráva (Vet in Europe – Country Report) se pod mírně pozměněným názvem tvoří už od roku 2005. Od roku 2013 se ale zpráva na základě požadavku Cedefopu změnila a je mnohem stručnější – oproti předchozím letům byla zkrácena zhruba o polovinu. Má teď komplexní charakter, klade si za cíl popsat charakteristické rysy systému odborného vzdělávání v ČR a doplňuje je statistickými daty s komentáři. Navíc si každá země mohla zvolit, čím konkrétním zprávu z určitého předem daného okruhu témat naplní. Stávalo se totiž, že některé otázky nebyly pro tu kterou zemi aktuální a zbytečně se ve zprávách

objevovala hluchá místa. V roce 2013 bylo ke zkvalitnění zprávy využito také formy peer review. Díky tomu jsme získali zpětnou vazbu z pohledu zahraničního čtenáře.

Kromě těchto přehledových zpráv vznikají v rámci ReferNetu také podrobné zprávy na konkrétní témata. Loni to byla např. zpráva o předčasných odchodech ze vzdělávání, v předcházejících letech jsme se věnovali klíčovým kompetencím, inovativní pedagogice či vzdělávání učitelů a lektorů. Za výslovně užitečný považují leták Zaostřeno na odborné vzdělávání (Spotlight on VET), který slouží jako zdroj základních informací pro zájemce o odborné vzdělávání. Stručně představuje jeho strukturu i s přehledným schématem, přitom zahrnuje i další vzdělávání dospělých, vybrané statistické údaje a upozorňuje na charakteristické rysy systému i budoucí výzvy. Leták je k dispozici v anglickém jazyce a připravuje se i jeho česká verze.

Důležitým zdrojem informací jsou webové stránky sítě ReferNet www.refernet.cz, kde jsou zveřejněny všechny naše zprávy. Na stránkách je možné najít Cedefop newsletter i zpravodaj Refernet Info, snažíme se sem dávat i různé statistiky či zajímavé publikace z Cedefopu i jiných členských zemí. Na webových stránkách jsou zveřejněny i všechny přehledové zprávy o odborném vzdělávání v jednotlivých zemích a funguje i přehledné vyhledávání konkrétních slov i oblastí například zprávami z různých zemí. Zájemce si tu může přečíst také tzv. Briefing Notes, které stručně informují o jednotlivých konkrétních tématech. Většina z nich se v českém překladu objevuje ve Zpravodaji Odborné vzdělávání v zahraničí, který vydává NÚV. Jde hlavně o zajímavá témata, jako např. zavádění evropských nástrojů (ECVET, rámec kvalifikací apod.), stárnutí populace nebo třeba udržení mladých lidí ve vzdělávání.

Jak to je se zprávami, které se připravují každý rok? Kdo je jejich autorem, když se koordinátoři střídají?

Autoři jsou u každoročních zpráv více méně stejní – odborníci, kteří se věnují danému tématu. Pracovníci NVF se např. pravidelně věnují financování vzdělávání, socioekonomickému kontextu a dalšímu vzdělávání, NÚV připravuje hlavně témata z počátečního vzdělávání a věnuje se vzdělávacím strategiím a politikám. Střídání se projevuje tak, že vždycky dva roky tvorbu, editaci i překlad zastřešuje NVF a další dva roky NÚV. Alternace na pozici koordinátora je

docela příjemná také z toho důvodu, že zadání, která dostáváme od Cedefopu, bývají na zpracování dost složitá.

V jakém smyslu?

Cílem Cedefopu je vytvářet srovnatelné zprávy s jednotným zadáním. Jedná se o velkou síť, která nemůže brát při zadávání v potaz všechna národní specifika. Když máme třeba zodpovědět otázky týkající se vzdělávací politiky nebo národní strategie, tak ne vždy jsou všechny potřebné materiály dostupné a bývá bohužel obtížné dohledat i řadu dalších informací. Proto máme také ustaveno národní konsorcium, kde jsou zastoupeny jednotlivé organizace a ty mohou v takovém případě pomoci.

Jak potom probíhá tvorba a schvalování zpráv?

Když budu mluvit o přehledové zprávě o odborném vzdělávání, tak její vytvoření je dlouhý proces, který obsahuje už zmíněné hledání informací, poté samotnou tvorbu textu a jeho schvalování. Při přípravě všech částí musíme dbát na to, aby obsah odpovídal zadání Cedefopu. To je někdy obtížné, protože témata jsou formulována obecně a pro všechny stejně, přitom realita je v některých zemích dost odlišná. Ne vždycky se tedy strefíme, i když se o to snažíme. Zprávu je třeba také pečlivě editovat, protože v ní jsou příspěvky různých autorů a každý má jiný styl psaní. Asi nejtěžší je splnit požadavek, aby zpráva měla jen určitý počet stran. Letošní přehledová zpráva měla stran 50. I tak je to velké zkrácení, když vezmeme v úvahu, že před několika lety měla dokonce kolem 160 stran. Schvalování probíhá napřed v českém řídicím výboru, národním reprezentantem, a teprve pak se zpráva posílá do Cedefopu.

Jak vlastně funguje národní konsorcium ReferNet?

Konsorcium má 21 členů, např. MŠMT, MPSV, Eurydice, Centrum pro studium vysokého školství, Unie zaměstnavatelských svazů, Sdružení škol vyššího studia a Asociace VOŠ, Asociace institucí vzdělávání dospělých (AIVD), Masarykova univerzita v Brně, Svaz průmyslu a dopravy, CESHA, Sdružení soukromých škol. Řídící výbor má 7 členů, pracují v něm kromě NVF a NÚV také MPSV, CZESHA, Svaz průmyslu a dopravy a ČMKOS. Jeho předsedou je zástupce MŠMT. Národním reprezentantem, který má za úkol hlídat vysokou odbornou kvalitu a relevanci výstupů, je v současnosti Mgr. Jan Brůha z MŠMT. Výbor posuzuje věcnou a obsahovou správnost zpráv a informačních souborů a předkládá plenárnímu zasedání členů ke schválení roční plán práce. Ten podrobně vymezuje a charakterizuje úkoly jednotlivých členů konsorcia.

Popis systému odborného vzdělávání zřejmě představuje červenou nit ReferNetu, ale zajímalo by mne, jak se určují ta ostatní témata, kterým se věnujete?

Ta určuje Cedefop v plánu práce na konkrétní rok a reaguje přitom na požadavky Evropské komise. Témata jsou shodná pro všechny členy sítě, což je výhoda, protože výstupy lze lépe srovnávat a na jejich základě vytvářet komparativní analýzy, které pak slouží jako podklad pro odborníky a tvůrce politik.

Vůbec tedy nemáme vliv na to, čemu se ReferNet věnuje?

Zatím jsme na to obvykle vliv neměli, ale před třemi lety jsme si mohli v rámci podrobné zprávy na konkrétní téma zvolit ze dvou nabídnutých témat. Hovořilo se však i o tom, že bychom při přípravě jedné ze dvou krátkých zpráv na konkrétní téma měli mít možnost ovlivnit výběr tématu. Na druhou stranu – téma těchto zpráv obvykle vyplývá z aktuální agendy evropské politiky odborného vzdělávání. Sami si však můžeme zvolit témata nepovinných článků o novinkách a důležitých iniciativách na národní úrovni. Nicméně 2x ročně musíme vypracovat články o iniciativách, které mají souvislost s doporučeními Evropské komise pro ČR v rámci tzv. Evropského semestru.

Jak velké je využití informací, které ReferNet nabízí?

Využití je poměrně široké. Sama jsem byla mile překvapena, když mi říkali lidé z vysokých škol či ministerstev, že ReferNet znají a využívají, protože je tam přehledně popsán systém odborného vzdělávání. Také mnohé expertní organizace či profesní svazy ho používají při přípravě podkladů různého charakteru. Samozřejmě asi nejvíc s ReferNetem pracuje MŠMT, které ho využívá pro tvorbu vzdělávací politiky, informace odtud slouží jako podklady pro jednání, úpravy dokumentů či strategií.

Loni vznikala nová strategie vzdělávací politiky do roku 2020. Využívaly se přitom informace z ReferNetu?

Naopak, ReferNet o přípravě této strategie informoval ve Zprávě o politice odborného vzdělávání. Takováto informace je zajímavá

Zajímavé srovnání

V prosinci 2013 vyšla pravidelná publikace Cedefopu, ve které jsou shrnuty a srovnány národní statistiky (On the way to 2020: data for vocational education and training policies). Z těchto statistik, které Cedefop mimo jiné získává i od členů sítě ReferNet, se lze dozvědět, že v ČR např. od roku 2006 stoupl podíl osob s vysokoškolským vzděláním (věková kohorta 30-34 let) ze 13,1 % v roce 2006 na 25,6 % v roce 2012, ale i tak jsme stále pod průměrem EU, který je kolem 35,8 % a do roku 2020 má Evropa dosáhnout dokonce průměru 40 %. Pro srovnání např. Estonsko se blíží ke hranici 40 %, ale s tím kontrastuje nízký počet dospělých osob, které se účastní dalšího vzdělávání (12,9 %). Zajímavé je, že třeba Rakousko, které se jinak pohybuje ve většině sledovaných ukazatelů velmi vysoko, má podíl osob s vysokoškolským vzděláním v uvedené věkové kohortě jen mírně vyšší než ČR, tedy 26,3 %. V Polsku je podíl vysokoškolsky vzdělaných osob dokonce na 39,1 %. Pokud jde např. o podíl dospělých s nejnižším vzděláním, uvedené země jsou hluboko pod průměrem EU, který je 25,8 %. Nejlépe je na tom Česká republika se 7,5 %, následuje Estonsko s 10,2 %, dále Polsko s 10,4 % a Rakousko s 16,9 % (pro srovnání: Bulharsko vykazuje 19 % a Chorvatsko 20,7 %).

směrem ven, Evropu zajímá, jaký pokrok uděláme, co se ve strategii objeví a kdy bude schválena.

Zprávy připravují odborníci z dané země. Dostává se jim také nějaká zpětná vazba?

Právě kvůli tomu se v posledních letech zavádí peer review. Každá země si v Evropě našla partnerský stát, který jí dává připomínky. Pro jeho experty pak např. některé části zprávy nejsou srozumitelné, jiné jim připadají příliš detailní a přitom nedostatečně významné. To je pro nás signál, že máme danou část upravit nebo předělat, víc se zaměřit na některou oblast, která pro lidi ze zahraničí není srozumitelná, zatímco u nás takové potíže nejsou, protože každý zná kontext. V minulém roce jsme takhle pracovali s Estonskem a bylo to pro nás přínosné, protože jejich systém je odlišný od našeho. Zajímavé bylo například zjištění, že zatímco u nás je více než 70 % žáků v oborech s odborným zaměřením, v Estonsku je to jen 30 %. Objevily se ovšem i některé terminologické nejasnosti – Estonci se např. pozastavovali nad tím, jak můžeme mít výuční list (apprenticeship certificate), když učňovství ve smyslu duálního systému nemáme.

U jakých témat je pro nás mezinárodní srovnání zajímavé a mohlo by sloužit při dalším rozhodování o strategii ve školství?

Z našeho hlediska by např. mohlo být zajímavé, jak je řízena kvalita vzdělávání, protože v této oblasti nedosahujeme potřebné úrovně. Bohužel takové téma zatím nebylo stanoveno. Loni se zpracovávalo téma předčasných odchodů ze vzdělávání a tady se naopak ukazuje, že jsme na tom v porovnání s ostatními evropskými zeměmi hodně dobře. EU si dala za cíl, aby státy do roku 2020 snížily podíl předčasných odchodů ze středního vzdělávání pod 10 %, ale u nás je podíl žáků, kteří předčasně odešli ze vzdělávání v roce 2012, pouze 5,5 %. Ve srovnání s většinou zemí EU je tedy velmi nízký. Neznamená to, že problém předčasného odchodu ze vzdělávání v České republice neexistuje, ale většina žáků prochází středním vzděláváním a při selhání ve studiu přechází do jiné školy nebo oboru.

Ptala se Zoja Franklová

ilustrační foto

UŽ MĚ NUDÍ BÝT POŘÁD VYUČOVÁN, CHCI SE UČIT

Ve školním roce 2012/13 probíhal ve stovce tříd prvního a druhého stupně základních škol projekt Matematika s chutí. Jeho hlavním cílem bylo umožnit žákům zažívat v hodinách matematiky drobné samostatné objevování. Učitelé zase mohli pozorovat, co s dětmi taková změna dělá: například si v matematice více věří, lépe spolupracují se spolužáky, mají menší strach udělat chybu, jsou aktivnější.

8

V projektu Matematika s chutí si měli žáci uvědomit, jak matematika souvisí s jejich životem a s problémy, které běžně řeší lidé kolem nich. Proto jsme chtěli, aby tématem tzv. třídního projektu byla reálná situace. Aby se žáci zabývali něčím, na čem jim bude záležet. Pro přípravu třídních projektů měli učitelé k dispozici celkem 17 ukázkových projektů od organizátorů. Mohli je buď převzít bez větší změny, nebo je výrazněji modifikovat, či je dokonce mohli využít jen jako velmi volnou inspiraci na cestě k vlastnímu, originálnímu třídnímu projektu.

Projekt byl konstruktivisticky zaměřen na žáky i na učitele. Měl učícího se přivést k reflexi vlastního myšlení a k vědomému aktivnímu strukturování poznatků, které si osvojuje. Sebereflexi měla učitelům usnadnit komunikace na blogu projektu Matematika s chutí, kde pojmenovávali své případné problémy a zamýšleli se nad potížemi, s nimiž se setkali jejich kolegové a kolegyně. Sdílení poznatků mělo učitelům pomáhat při překonávání osamělosti provázející u nás jejich profesi. Čeho se týkaly hlavní získané poznatky?

Nesourodé složení třídy

Jen několik učitelů nemělo ve své třídě žáky, kteří jsou pokládáni za „problémové“ (ne-kázeň, ostentativní nezáměr, specifické poruchy učení, různé formy autismu apod.). Velmi často šlo o třídy ve spádové škole bez vybírání žáků. Učitelé se v zásadě shodli, že třídní projekt v rámci Matematiky s chutí jim velmi usnadnil práci ve třídě s nesourodým složením žáků. Pokud totiž téma žáky zajímá, nabízí jim dostatečně rozmanité impulsy a je přiměřeně náročné, není pro ně nijak obtížné najít si v tématu vlastní podtéma, v němž jsou dobří či dokonce vynikají. Mohou se tak do práce třídy zapojit na úrovni, která je v kolektivu ostatních nestigmatizuje. Učitelé poměrně často psali o tom, jak díky třídnímu projektu „ožili“ i žáci, do nichž by to vůbec neřekli. Na některých školách, kde projekt Matematika s chutí probíhal, už dříve přestali vytvářet výběrové třídy podle prospěchu žáků, neboť se přesvědčili, že nesourodé složení třídy je prospěšné všem žákům.

Třídní projekt a ostatní výuka

Na prvním stupni je pro učitele mnohem snazší reagovat na aktuální vývoj třídního projektu, například na nechuť žáků přerušovat práci kvůli rozvrhu. Snadno se lze vyrovnat také s přesahy třídního projektu do dalších předmětů. Učitelé z druhého stupně zdůraznili, že pro úspěch projektů u starších žáků hraje velmi důležitou roli celková koncepce školy. Osamocení učitel na druhém stupni jen stěží uspěje, pokud mezi jeho přístupem a přístupem ostatních pedagogů existují zásadní rozdíly. Učitelé potvrdili, že do výuky je možné zcela přirozeně integro-

vat i „sebebláznivější“ zaměřený projekt, jestliže téma žáky zaujme a nabízí dostatečnou pestrost a přiměřenou složitost. Možnost projektů zasahujících více předmětů již ve fázi návrhu v zásadě vítali – přirozeně to odpovídá povaze světa, v němž žáci žijí. Upozornili však, že je nutné věnovat pozornost rodičům, aby nebyli zbytečně znepokojeni například tím, že „ve vedlejší třídě jsou už v matematice o tři stránky dál“.

Dopady třídního projektu na žáky

Učitelé často konstatovali pozitivní změny klimatu třídy (spolupráce a komunikace mezi žáky), dále větší samostatnost a sebevědomí žáků a zlepšení jejich vztahu k matematice a ke škole jako takové. Shodli se, že zapojení „slabších“ žáků nemůže končit jejich pověřením zabývat se ve skupině pomocnými úkoly. Jednak proto, že hodnocení „slabší“ může vyplývat jen z jedné dimenze pohledu – například z toho, jak rychle žák počítá, případně dokonce, jak se dokáže prosazovat. Učitelé konstatovali, že pokud projektové činnosti nabízejí žákům dostatek otevřených možností, postupně se projeví i přednosti původně „slabších“ žáků a objeví je i jejich spolužáci. To vše dodává těmto žákům stojícím původně raději v pozadí sebedůvěru a „postrkuje“ je kupředu ve vývoji, který může nakonec končit tím, že na ně spolužáci i učitel pohlížejí úplně jinak, než dříve. A že tito žáci vidí úplně jinak i sami sebe a své místo ve třídě.

Spolupráce se všemi dětmi ovšem nepo- chybně prospívá i žákům, kteří se umějí prosadit a pracují i uvažují nadprůměrně rychle a jsou pokládáni za nadané.

Dopady třídního projektu na učitele

Projekt pomohl soustředit pozornost učitelů na to, co probíhá v hlavách žáků. Podle učitelů má ve třídě smysl investovat čas do pomalejšího, ale o to důkladnějšího „rozjezdu“ – zúročí se to později v lepším vztahu žáků k matematice a v tom, že si osvojí kvalitnější metody učení a vstřícný přístup k novým situacím. Zajímala nás také přenositelnost zkušenosti učiněné během práce na třídním projektu. Ve škole, jejíž vzdělávací filozofie je pojetí projektu Matematika s chutí blízká, to podle učitelů není velký problém: kolegové, i když se Matematiky s chutí nezúčastnili, tam často mají podobné prožitky ve vlastních projektech. Na školách, kde převládá tradiční přístup k výuce, ovšem může být odlišná metoda práce jediného učitele velkým problémem.

Učitelům se vrací radost z práce

Někteří účastníci už dokonce sami pokračují v podobných aktivitách. Někde si to vyžádaly děti, jinde se pro vedení podobných projektů rozhodli učitelé buď na základě této čerstvé zkušenosti, nebo už dříve. Konstruktivistický přístup k výuce a učení jim totiž vrátil radost z práce. Kromě ní ovšem při podobných aktivitách uvítají i uznání své práce vedením školy a rodiči. Stojí ovšem také o záštitu podobnou té, kterou jim poskytl projekt Matematika s chutí, i o volnost rozšířit v případě potřeby konstruktivistický projekt do dalších předmětů.

Oldřich Botlík a David Souček,
Kalibro Projekt, s. r. o.

Příklady projektů, které učitelé připravili

Začínáme podnikat – Žáci vytvořili samostatně šest skupin o pěti žácích, každá z nich si vybrala vlastní oblast podnikání. Vznikly tak dvě skupiny chlapců a čtyři skupiny děvčat. Dívky zakládaly pekárnu Veselá houska, zverimexy Rainbow a Živa, oděvy Skip. Chlapci zakládali prodejnu sportovního vybavení a nábytku. V rámci projektu se žáci zabývali sběrem dat a jejich následným vyhodnocením v grafech a tabulkách.

Cestujeme po Evropě – Žáci si v projektu procvičili všechno učivo matematiky na konkrétních úlohách o Evropě. Zjišťovali dále údaje o evropských státech (délky vodních toků, počet obyvatel států a jejich hlavních měst, výšku pohoří aj.). S těmito údaji dále pracovali, vytvářeli tabulky a grafy, zaokrouhlovali, řešili matematické operace, slovní úlohy, měřili a podobně.

Cestovní kancelář – oddělení školních výletů - Šlo o integrovaný vyučovací projekt z matematiky přesahující do vlastivědy, českého jazyka a informatiky. Žáci se na výlet těšili – proč by si ho nemohli tedy zorganizovat a připravit sami? A to hned několik!

Dárek pro Bělunku – Bělunka je domov pro osoby se zdravotním postižením. Projekt vyšel z úzké spolupráce mezi klientkami domova a žáky. Dárkem byl společný výlet do ZOO, který si sami naplánovali, propočítali a organizačně zajistili. Projekt měl mj. výraznou výchovnou dimenzi.

Zařizujeme dům našich snů – V projektu žáci „simulovali“ firmu, která navrhuje projekt a interiér přízemního domu podle požadavků zadavatele. Zadavatelem je učitel, který předkládá pouze základní kritéria – např. nejvyšší náklady, počet pokojů, koupelen apod., aby žáci měli dostatek prostoru pro své vlastní nápady. Žáci pracovali ve skupinách po třech až čtyřech žácích.

Kavárna Dětské doupě – Cílem projektu byl vznik kavárny pro rodiče a přátele školy. Děti musely zařídit a vybavit místnost, sestavit nabídku, podle receptů a nabídky vytvořit nákupní lístek, odhadnout ceny jednotlivých položek, požadovat zálohu na nákup, vyhledat podle dostupných informací nejvýhodnější obchod pro nákup, nakoupit potraviny, uvařit a připravit menu kavárny podle receptů, kde byly jednotlivé položky v různých jednotkách, navrhnout prodejní cenu menu, obsloužit návštěvníky kavárny, zkasírovat hosty, zjistit tržby, náklady, zisk. A konečně porovnat a analyzovat zisky jednotlivých skupin.

JAK ZLEPŠIT SPOLUPRÁCI ŠKOL A FIREM

Větší podíl odborné přípravy žáků na pracovištích zaměstnavatelů, změna způsobu financování škol a vyřešení problému lékařských prohlídek žáků – to jsou hlavní návrhy pro zlepšení odborné přípravy žáků ve firmách, na kterých se shodli zástupci škol a firem v šetření realizovaném v projektu Pospolu na podzim 2013. O výsledcích šetření jsme mluvili s PhDr. Violou Horskou, která měla šetření na starosti.

Co jste v šetření zjišťovali, jakou formou a koho jste do něj zahrnuli?

Chtěli jsme zmapovat současný stav spolupráce škol a firem u nás, její formy a rozsah, přínosy pro školy, žáky a zaměstnavatele, zjistit, jaké jsou překážky spolupráce, a získat návrhy na její zlepšení. Oslovili jsme proto celkem 1107 středních a vyšších odborných škol a 4500 zaměstnavatelů s více než 20 zaměstnanci, konkrétně jsme informace zjišťovali od ředitelů škol a vedoucích pracovníků firem. Dotazník vyplnilo 351 škol (dalších 12 škol se zapojilo v rámci tzv. došetření), což odpovídá zhruba třetině oslovených škol, a 1069 zaměstnavatelů. V tomto případě se návratnost přiblížila jedné čtvrtině. Problematika nás zajímala do hloubky, proto jsme po dotazníkovém šetření provedli ještě hloubkové rozhovory se zástupci 30 škol a 30 zaměstnavatelů, kteří v dotaznících uváděli zavedenou a intenzivní spolupráci se svými partnery.

Jaká tedy je současná situace ve spolupráci škol a firem?

V některých případech funguje spolupráce škol a firem při praktické přípravě žáků na pracovištích zaměstnavatelů velmi dobře. Platí to například pro obory vzdělání zaměřené na služby a některé technické obory. Jinde jsou naopak rezervy. Problémem je, že žáci tráví v reálném pracovním prostředí málo času a mají tak omezenou příležitost poznat skutečné pracovní prostředí, naučit se pracovat s vybavením firem, získat praktické dovednosti i pracovní návyky. Zaměstnavatelé přitom stojí o to, aby odborná příprava žáků probíhala ve vyšší míře ve firmách a v menší ve škole. I ředitelé škol vnímají spolupráci se zaměstnavateli jako přínosnou pro všechny zúčastněné a považují ji za významný faktor snižování nezaměstnanosti absolventů středních odborných škol.

Proč tedy firmy a školy nespolupracují ve větší míře? Kde jsou největší překážky?

Školy i firmy shodně uvádějí podobné překážky – nedostatek financí a nedostatečnou dostupnost partnerů z řad škol či firem, se kterými mohou v daném oboru spolupracovat. Školy zmiňovaly i absenci významného zaměstnavatele v regionu. Dalšími překážkami jsou pro školy lékařské prohlídky žáků a nastavení hygienických a bezpečnostních předpisů. Zaměstnavatelé vidí problémy také v komunikaci se školami a v nízké úrovni některých kompetencí absolventů středních škol, kterým chybí komunikační dovednosti, znalosti cizích jazyků a schopnost nést zodpovědnost. Pozitivní zprávou je, že jedna z uvedených překážek – absence daňového zvýhodnění pro firmy, v jejichž prostředí je odborný výcvik žáků realizován – je od počátku letošního roku vyřešena přijetím novely zákona o daních z příjmů.

Jaké jsou nejčastější formy spolupráce českých škol a firem v současnosti?

Nejčastěji jde o praktické vyučování realizované ve firmách, tedy odborný výcvik a odborná praxe, a dále exkurze žáků ve firmách. Téměř polovina škol zapojuje odborníky z praxe do výuky – jsou přítomni u závěrečných zkoušek podle jednotného zadání a v maturitních komisích. Některé školy nárazově realizují i stáže učitelů odborných předmětů ve firmách, případně další formy spolupráce, jako společné organizování výstav a veletrhů, volnočasových aktivit a soutěží pro žáky. Zaměstnavatelé uváděli také sponzorování žáků, stipendia a zapůjčení náradí či pracovních oděvů.

Co vlastně ovlivňuje vzájemnou spolupráci škol a firem u nás?

Především demografická situace v České republice, v jejímž důsledku mají školy často problém naplnit svou kapacitu. Dalším faktorem je různorodost oborů vyučovaných v rámci jedné školy a počet žáků. Rozhodnutí zaměstnavatele o možné spolupráci se školou ovlivňuje zásadně jak ekonomická situace firmy, tak situace na trhu práce, která je silně regionálně podmíněna.

ilustrační foto

Jaké formy spolupráce se školou mají pro zaměstnavatele smysl?

Zaměstnavatelé stojí především o souvislé dlouhodobější formy spolupráce se školami, během kterých mohou žáci získat potřebné zkušenosti a firma má čas, aby rozpoznala předpoklady žáků a na základě toho si pak mohla vybírat své budoucí zaměstnance. Naopak jim příliš nevyhovuje současná podoba odborné praxe

u žáků maturitních oborů, která je obvykle krátkodobá (14denní) a probíhá nejčastěji v dubnu až červnu, tj. v závěru školního roku. Zaměstnavatelé tyto odborné praxe hodnotí jako příliš krátké na to, aby během nich došlo k bližšímu poznání schopností žáka ze strany firmy a k načerpání praktických dovedností žáka.

A jaká navrhuji školy a firmy opatření na zlepšení odborné přípravy žáků na pracovištích zaměstnavatelů?

Firmy by si přály zvýšit podíl odborné přípravy na pracovištích zaměstnavatelů a snížit její proporce ve školách, školy by chtěly změnit způsob financování škol, vyřešit problém lékařských prohlídek žáků a pravidel pro bezpečnost práce a zlepšit přípravu

žáků na základních školách, konkrétně co se týče jejich pracovních návyků, přístupu k docházce do firmy a vlastní odpovědnosti.

Lucie Šnajdrová

Mapování a analýza současného stavu spolupráce škol a firem je jednou z aktivit projektu Pospolu – Podpora spolupráce škol a firem v odborném vzdělávání, který realizuje MŠMT ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání. Více informací o projektu najdete na www.projektpospolu.cz.

STÁLE MÉNĚ DĚTÍ BAVÍ ČTENÍ

Kolik knih přečteš za měsíc? Na tuto otázku odpovědělo loni 29 % dětí, že žádnou. Přitom v roce 2003 to bylo o tři procenta méně. Během stejných deseti let také ubylo dětí, které přečtou dvě a víc knih, o sedm procent – v roce 2003 jich bylo 30 %, zatímco v roce 2013 jen 23 %.

Problematické dětského čtenářství se v loňském roce věnovalo několik významných průzkumů, které potvrdily trend klesajícího zájmu o čtení a ukázaly ho v nových souvislostech.

V září a říjnu 2013 uskutečnila Národní knihovna ČR první celostátní reprezentativní průzkum dětí školního věku se zaměřením na četbu a na vztah dětí ke knihám a knihovnám. Cílovou skupinou byly děti ve věku 9 až 14 let, praktickou část průzkumu provedla agentura Mediaresearch a. s. na vzorku 1 519 respondentů.

Z průzkumu vyplynulo, že čtení knih patří k zábavným volnočasovým činnostem pro 47 % českých dětí, ale pro mnohé z nich je také spojeno s nudou (18 %). Existují výrazné genderové rozdíly – 59 % dívek považuje čtení za zábavné, u chlapců je to však pouze 37 %. S rostoucím věkem děti stále více vnímají význam četby knih pro vzdělávání (35 %). Třetina dětí čte knihy každý den, ale další třetina nepřečte za měsíc ani jednu knihu. Hlavním důvodem pro nečtenářství je konstatování, že čtení „nebaví“, silnou konkurencí jsou jiné aktivity – film, televize, internet, Facebook a počítačové hry. Nezbytným faktorem, který ovlivňuje vztah k četbě, je včasné získání dovednosti číst plynule a bez námahy. Nejvýraznější vliv na rozvoj čtenářství má rodina a škola. Čtenářství rodičů ovlivňuje čtenářství dětí – z dětí rodičů, kteří sami čtou, se častěji stávají silní čtenáři a také pravidelní návštěvníci knihoven. Děti rodičů s vysokoškolským vzděláním zpravidla čtou více. Důležitým momentem pro rozvoj dětského čtenářství je předčítání rodičů v době, kdy jsou děti malé, přitom 12 % českých dětí uvedlo, že jim rodiče nikdy nepředčítali.

Děti si chtějí vybrat, jaké knížky budou číst

Děti nejčastěji čtou povinnou školní četbu (51 %), to, co doporučí kamarádi (50 %) a rodiče (43 %), značný význam má i vlastní objevování knih v domácí nebo veřejné knihovně nebo na internetu. Z hlediska žánrů nejvíce preferují dobrodružné knihy, knihy o zvířatech, pohádky a komiksy. Zhruba třetina českých dětí nedostává od svých učitelů žádný seznam doporučených knih. Děti jednoznačně preferují volný výběr titulu knížek ke čtení.

Nejvíce volného času děti stále tráví sledováním televize (denně cca 1,5 hod.). Téměř čtvrtina dětí hraje denně elektronické hry (55 minut), chlapci téměř třikrát častěji než dívky. Z hlediska věku kulminuje hraní elektronických her ve věkové kategorii 11–12 let (denně 29 % dětí). Téměř dvě pětiny dětí denně surfují na internetu (55 minut) a více než čtvrtina dětí je denně na Facebooku (38 minut). Frekvence četby knih s rostoucím věkem mírně klesá, děti čtou sice méně často, ale déle (42 minut). Knihy již nějakou

dobu ztrácejí roli zdroje informací, děti častěji využívají pro školní práce internet. Vztah dětí k elektronickým knihám je zatím nejednoznačný, většinou s nimi nemají zkušenost. Školní knihovny jsou málo využívány, veřejné knihovny navštěvuje zhruba polovina dětí. Hlavním důvodem pro nechození do knihovny je jiná zábava (54 %) a nezájem o knihy (47 %).

Čtenářství je předpokladem úspěchu v životě

Poslední čtyři roky se společnost Scio intenzivně zajímala mimo jiné i o to, jaký vliv na úroveň čtenářské gramotnosti má počet přečtených knih, rodinné zázemí, čas strávený u televize či počítače a také přístup učitele. Šlo o projekt Čtenář, do něhož se zapojilo 26 000 žáků, a projekt Klíčové kompetence, který zachytil názory 32 000 žáků. Oba projekty jasně potvrdily souvislost mezi počtem přečtených knih a výslednou úrovní čtenářské gramotnosti. Pravidelní čtenáři, oproti žákům, kteří přečtou méně než jednu knihu za dva měsíce, dosahují v testování v průměru o 15 procentilových bodů více.

Šetření v rámci projektu Čtenář ukázalo, že žáci, kterým nejsou knihy doporučovány a je

nevyužívají, je žánr horor a detektivka. Přitom nejlepších výsledků v testu dosahují právě čtenáři sci-fi, fantasy a detektivek.

Mají se tedy učitelé přizpůsobit vkusu dětí a pracovat v hodinách se žánry, které jsou u nich nejoblíbenější? Podle Petra Koubka z NÚV, který se zabývá čtenářskou gramotností, není odpověď jednoduchá: „Je otázkou, která se týká širší vize či filozofie výchovy a vzdělávání ve škole, zda má škola následovat hodnotové trendy vnějšku, nebo předávat všem žákům základní kulturní kódy. Učitel, který chce rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků, by měl diagnostikovat jejich čtenářské preference. Zároveň by ale měl hledat způsoby, jak je seznámit s náročnějším čtivem, než je žánrová literatura, aniž by je „kulturně přehltl“, a tak jim de facto zneemožnil nalézt vztah k hodnotnější literatuře.“

Televize a počítač raději jen několikrát týdně

V útlém věku (4. a 5. ročník) má čas strávený u televize či počítače vliv na úroveň čtenářské gramotnosti. Žáci, kteří je používají jen několikrát do týdne, dosahují v testování lepších výsledků než ti, kteří se jim věnují denně několik hodin. Závěry výzkumu ukazují význam prvních čtenářských let (tedy přibližně do deseti let), kdy je žádoucí dětem zpřístupnit co nejvíce zdrojů současného jazyka. Pokud děti již do školy nastupují s omezenou slovní zásobou, propast mezi nimi a spolužáky se rok od

ilustrační foto

jim ponechána možnost volby titulu, dosahují lepších výsledků než ti, kterým učitelé knihy doporučují. Žáci jako své nejoblíbenější uvedli knihy dobrodružné, humorné, komiksy a detektivky. Učitelé v hodinách ale nejraději pracují s pohádkami, dobrodružnými, humornými a vzdělávacími knihami. Největších rozdílů mezi žáky a učiteli dosahuje žánr pohádka, který má v oblíbě přibližně 23 % žáků, ale v hodině s ním pracuje více než 74 % učitelů. Co žáci často vyhledávají a učitelé naopak

roku více prohlubuje. „Děti je potřeba ve čtení podporovat. Čas, který rodiče věnují svým dětem tím, že jim předčítají, vysvětluje význam užívaných slov, nechávají je vybrat žánr, významně zvyšují jejich šance na budoucí uplatnění v zaměstnání i úspěch v soukromém životě,“ komentuje výsledky Eliška Sovová ze společnosti Scio.

Zdroj: Společnost Scio, Národní knihovna ČR

Připravila Zoja Franklová

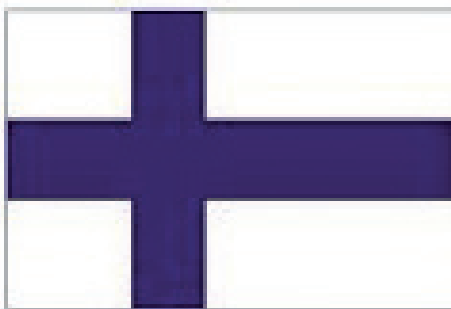
SYSTÉMY ŠKOLSTVÍ VE FINSKU A ŠVÉDSKU

Nabízíme vám stručné srovnání vzdělávacích systémů dvou severovýchodních zemí, které je převzaté z článku publikovaného v časopise JVET.

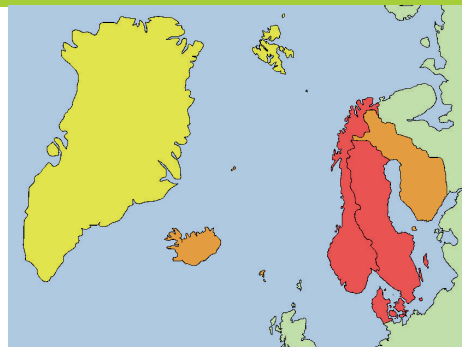
Ve středním odborném vzdělávání Finska a Švédska lze najít několik důležitých rysů. Trh práce v obou zemích se za posledních 20 let dramaticky změnil, podobně jako v jiných západních zemích. V důsledku outsourcingu a offshoringu (přesunu výroby do zahraničí) bylo mnoho pracovních míst vyžadujících jen krátkou profesní přípravu přesunuto do zahraničí. Kromě toho povolání využívající vyspělou techniku nahradila manuální práce a snížila poptávku po nekvalifikovaných pracovnících. To dokládá míra nezaměstnanosti ve Švédsku: v letech 1988–2008 se u lidí s základním vzděláním zvýšila ze dvou na 13 %, u lidí s vyšším vzděláním jen z jednoho na čtyři procenta. Nic nenasvědčuje tomu, že by se tento trend měl změnit. Nezaměstnanost mladých lidí byla v roce 2009 ve Finsku a Švédsku stejná – kolem 20 %.

Platové rozdíly mezi středoškoly a vysokoškoly se zvyšovaly a lidé s nižším vzděláním hledali práci mnohem déle. Většina žáků v obou zemích absolvuje základní vzdělávání v devítileté veřejné jednotné škole. K hlavnímu rozdělení dochází poté, kdy si žáci volí mezi všeobecně vzdělávacími a odbornými programy. Žáci, jejichž rodiče jsou vysokoškoláci, ve Finsku pokračují převážně ve středních všeobecně vzdělávacích školách a ve Švédsku si ve středních školách volí zaměření na společenské či přírodní vědy. Žáci, jejichž rodiče mají nižší vzdělání, si častěji volí odborná zaměření, přitom chlapci obvykle průmyslové, strojírenské, stavební či automobilové obory, dívky sociální práci, zdravotnictví, služby (kadeřnictví, kosmetika, pohostinství

ap.). Středoškolské vzdělávání ve Finsku je mnohem striktněji rozděleno na všeobecné a odborné a školy jsou rozděleny podle specializací, zatímco ve Švédsku poskytuje odborné i všeobecné programy ta samá škola (gymnasiet).

Tříleté střední odborné vzdělávání poskytuje ve Finsku všeobecný přístup do vysokoškolského vzdělávání. Ve Švédsku platilo totéž až do reformy z roku 2011, po níž už absolvování odborných programů není dostačující pro přijetí do vysokoškolského vzdělávání a jsou k tomu požadovány doplňující kurzy.

Argumenty švédské reformy z roku 2011 lze snadno vztáhnout na společenskou třídu a gender. Předchozí reformy z roku 1968 a 1994 vyrovnávaly rozdíly mezi odborným a všeobecným vzděláváním a byly uskutečněny socialistickými představiteli ke zvýšení sociální mobility. Změny zavedené reformou v roce 1994 včetně ustanovení, že úspěšné absolvování programu (odborného nebo všeobecného) má poskytovat přístup k vysokoškolskému vzdělávání, byly reakcí na společenské změny, zejména deindustrializaci a pokračující pokles poptávky po nekvalifikovaných pracovníích silách. Pak se ale začalo ukazovat, že zevšeobecnění škol zřejmě odpovídá víc potřebám dívek a obavy vzbuzovala skutečnost, že chlapci dlouhodobě nedosahují uspokojivých výkonů. Reforma z roku 2011 proto měla také snížit „feminizaci“ škol. Podobné obavy vyjadřovala finská média, mluvící o „feminizaci“ středních všeobecně vzdělávacích škol, později však i o úspěšných dívkách, které zabraly všechna místa v odborných studijních programech, kde tradičně dominovali chlapci.

Anna Konopásková

Pramen: Niemi, Anna-Maija and Rosvall, Per-Åke. Framing and classifying the theoretical and practical divide: how young men's positions in vocational education are produced and reproduced. JVET, 65, 2013, No. 4, p. 445-460.

JAKÉ JSOU PRIORITY ŘECKÉHO PŘEDSEDNICTVÍ V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ

Řecké předsednictví se časově shoduje se zahájením nového víceletého finančního rámce včetně nového programu Erasmus+ a také nových strukturálních a investičních fondů. Proto bude Řecko usilovat o to, aby ministři školství zdůvodnili příslušný podíl investic do vzdělávání.

- Rada ministrů pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport se v průběhu řeckého předsednictví sejdě dvakrát, v únoru a v květnu 2014.
- Řecké předsednictví též uspořádá konferenci o odborném vzdělávání a připravě zaměřující se na nesoulad mezi nabídkou kvalifikací a poptávkou po nich.
- Bude podporovat zajišťování kvality na všech úrovních vzdělávání přijetím příslušných závěrů Rady pro vzdělávání a mládež v červnu 2014.
- Předsednictví se také zaměří na mobilitu kvalifikací jako na jeden z nejdůležitějších faktorů podporujících mobilitu studentů a zaručujících úspěšnost studijních výměn a kooperačních programů mezi školami.

- Ve vysokém školství se bude posilovat nový multidimenzionální systém hodnocení VŠ (U-Multirank).
- O novém kritériu v oblasti jazykového vzdělávání se bude diskutovat na zasedání Rady v červnu 2014.
- O otázkách vzdělávání učitelů se bude diskutovat – v návaznosti na konferenci Profesionální identita vzdělavatelů učitelů, která se konala v době irského předsednictví – se záměrem přijmout příslušné závěry Rady v červnu 2014.
- Předsednictví se bude věnovat otázkám spravedlivosti a sociální soudržnosti a uspořádá konferenci o předškolním vzdělávání a předčasném opouštění školy.

Anna Konopásková

ilustrační foto

SKUTEČNÉ UČŇOVSTVÍ VE SPOJENÉM KRÁLOVSTVÍ

Proč jsou potřeba změny

Anglický vzdělávací systém poskytuje nevhodné příležitosti k odbornému vzdělávání téměř polovině mladých lidí. V celkové populaci mají více než čtyři lidé z deseti jen nízkou úroveň kvalifikace – nižší než ISCED 3 (A-level standard), která má na trhu práce malou hodnotu. Trh práce v UK ukazuje velký nesoulad – například na každé volné místo v kadeřnictví a kosmetice připadá pět uchazečů, zatímco na každého absolventa z oblasti přírodních věd, techniky, strojírenství a matematiky (Science, Technology, Engineering and Maths – STEM) čekají tři volná místa. Zejména je připravováno málo techniků.

Jen jeden rok, což je velmi krátká doba ve srovnání s jinými vyspělými zeměmi, kde jsou tři roky normou. Jen málo zaměstnavatelů nabízí učňovství (20 % v UK ve srovnání s 50–60 % v Německu a ve Švýcarsku) a vytvoření duálního systému má příliš malou podporu. Ukazuje se, že je třeba každoročně vytvořit 150 000 až 300 000 kvalitních učebních míst (úrovně 3 nebo vyšší). Ve skutečnosti však bylo v posledních dvou letech vytvořeno jen 240 000 nových učebních míst, z nichž je 58 % na nízké úrovni.

Doporučení

- Radikálně rozšířit učňovství, tak aby každoročně přibýlo 300 000 nových učebních míst, z toho převážná většina by měla být 3leté obory na úrovni 3, některé 4leté na úrovni 4 a ne víc než 10 % 2letých na úrovni 2.
- Nové učňovství by měla být „duální dráha“, kombinující přípravu na pracovišti se vzděláváním ve škole, která povede k profesní nebo řemeslnické kvalifikaci.
- Rady pro odvětvové kvalifikace dostanou za úkol probrat existujících 18 000 kvalifikací a snížit jejich celkový počet na 200–300.
- Zvýšit dostupnost učňovství prostřednictvím subvence, např. daňovými úlevami nebo příspěvky na národní pojištění. Zjednodušit pravidla financování a zaměřit je na výsledky založené na výstupech a na zaměstnatelnost absolventů.
- Využít agentury pro přípravu učňů k tomu, aby se malé firmy mohly na učňovství podílet bez byrokratické zátěže. Agentury by zařizovaly učňům místa ve škole (college) a umožňovaly malým firmám zaměstnávat více učňů.
- Zajistit kdykoliv možnost přechodu zpět do všeobecného vzdělávání – nebo ze všeobecného do odborného. Zejména zavést dvě cesty na univerzitu, tak aby se tam dostali schopní studenti. Buď překlenovací ročník se zrychlenými A-Levels, nebo profesní diplomy umožňující přístup na univerzitu.
- Pokračovat v rozvoji programu univerzitních odborných škol (University Technical Colleges – UTC), avšak omezit jejich počet na 100, tak aby si udržely jasné zaměření.
- Zajistit, aby žáci byli schopni se rozhodovat o budoucí profesní dráze na základě objektivních a relevantních

informací. Zavést jednotný program kariérního vzdělávání ve školách pro žáky od 11 let, podporovaný povinnou roční přípravou kariérních poradců.

- Odstranit stimuly, které vedou školy k tomu, aby přijímaly žáky do nevhodných odborných kurzů nebo kurzů na úrovni vyššího doplňkového studia tím, že financování kolejí dalšího vzdělávání bude stejné jako u škol a bude založeno na počtu žáků, kteří kurzy ukončili, ne na počtu nově zapsaných žáků.

Cesta učňovství by měla:

- poskytnout přípravu na pracovišti i všeobecné, profesní a odborné vzdělávání ve škole či u jiného externího vzdělavatele.
- po absolvování dát kvalifikaci, která je uznávaná a respektovaná a umožní pokračovat v dalším a vysokoškolském vzdělávání, které bude kvalifikovat pro výkon daného povolání, pro založení podniku a školení dalších lidí.

K dosažení této vize budeme potřebovat:

- uskutečnit strukturální změny tak, aby učňovství bylo považováno za stejně dobrou cestu pro mladé lidi, jako je univerzita;
- zvýšit standard všeobecného a odborného vzdělávání ve školách;
- reformovat a rozšiřovat kariérní informace a poradenství;
- vyčistit džungli profesních kvalifikací a stanovit jasné cesty do zaměstnání, vzdělávání a přípravy, které jsou srozumitelné a oceňované veřejností, zaměstnavateli a mladými lidmi;
- ukázat zaměstnavatelům výhody učňovství a podporovat je v přijímání učňů tam, kde je to třeba;
- reformovat rady pro odvětvové kvalifikace tak, aby byly vedeny zaměstnavateli a byly schopny řídit obsah a standard zaměstnavateli preferovaných profesních kvalifikací.

Anna Konopásková

Pramen: Real Apprenticeships : creating a revolution in English skills. Research by the Boston Consulting Group for the Sutton Trust. October 2013. 36 p.
<http://www.suttontrust.com/public/documents/apprenticeships.pdf>

ilustrační foto

Systém odborného vzdělávání a přípravy v UK je s více než 18 000 kvalifikacemi a zhruba 150 certifikačními orgány daleko složitější než v ostatních vyspělých zemích, a způsobuje tak zmatek mezi žáky, rodiči a zaměstnavateli. Rady pro odvětvové kvalifikace (Sector Skills Council – SSC), odpovídající za kontrolu kvality, jsou velmi podfinancovány – s 25 miliony liber mají jen pětinu toho, co jejich protějšky v Německu, které má přitom jen 350 kvalifikací. Proto nemohou provádět žádné změny. Učňovství má nízkou kvalitu a většinou trvá

ZPRAVODAJ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ V ZAHRANIČÍ

1-2014

- ESCO – nová evropská klasifikace. Projekt koordinovaný Evropskou komisí.
- Ekologičtější pivovarnictví. Zpráva o výsledcích výzkumu.
- Udržet mladé lidi v (odborném) vzdělávání: co funguje? Stručná zpráva Cedefopu.

2-2014

- Mezi vzděláváním a zaměstnatelností – Stručná zpráva Cedefopu (výsledky za rok 2013 a plán práce na rok 2014).
- Německé učňovství – vzor pro Francii? Padesátiletá spolupráce francouzských a německých odborníků.
- Nové odborné školy ve Spojeném království. University Technical Colleges – UTC pro 14–18leté žáky.

NÚV Národní ústav
pro vzdělávání

školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

VZDĚLÁVÁNÍ

čtvrtletník Národního ústavu pro vzdělávání

Ročník 3, ISSN 1805-3394

Číslo 1/2014 vyšlo 20. 3. 2014

Vydává: NÚV, Weišova 1271/6, 102 00 Praha 10

Tel.: 274 022 111

www.nuv.cz, redakce@nuv.cz

Redakce: Zoja Franklová, Jan Klufa

Grafika a sazba: Jan Velický